

Ribe hospital omkring 1800

Af Vald. Andersen.

Efter hospitalsforstander Johannes Hjorts død, blev hans svigersøn, Niels Ussing, 1774 beskikket som forstander for Ribe hospital, og hermed indlededes et begivenhedsrigt afsnit af den ærværdige stiftelses historie. Den nye forstander, der indtil da havde været hospitalsforstander i Vejle, skulle gøre sig bemærket ved stor foretagsomhed og mange planer, der dog ikke havde væsentlig forbindelse med hospitalets drift. Iøvrigt var Niels Ussing ikke nogen fremmed i Ribe, hans fader, Bagge Nielsen Ussing, havde været hører ved byens skole, ligesom to brødre indtog fremtrædende stillinger i byen.¹⁾

Ribe hospital, hvis forudgående godshistorie her må forbigåes, var endnu på daværende tid i besiddelse af et ret betydeligt jordegods, som oprindeligt havde ligget spredt over det meste af stiftet, men ved handler og mageskifter var blevet i nogen grad arronderet mod Ribe. Siden der ved auktion 1729 solgtes ca. 88 tdr. hartkorn i Lundenæs og Bøvling amter, samt nogle enkelte gårde i Ribe og Kolding amter, havde man igen i 1741 ved auktioner bortsolgt i navnlig Øster-, Vester- og Nørreherred, ialt 248 tdr. htk., der indbragte 13.769 rdl.²⁾ Men endnu,

da Niels Ussing tiltrådte som forstander, ejede hospitalet noget over 200 gårde og mindre ejendomme på Ribeegnen. Over dette bøndergods virkede hospitalsforstanderen som dels husbond, dels ridefoged. Desuden ejede hospitalet en del jorder i Ribes nærmeste omegn, der dels var udlejede, dels blev drevet af forstanderen. Andre indtægtskilder var de tiender, som fra ældre tid var tillagt hospitalet, således af Grimstrup, Starup og Næsbjerg med flere sogne.³⁾ Hertil sluttede sig mindre væsentlige indtægter, deriblandt 2 rdl. årlig af den såkaldte *sand-told*.⁴⁾ 1791 var hospitalets indtægter 3044 rdl. mod en udgift på 3004 rdl., hvorimod de følgende tre år viste et overskud på 1161 - 1795 rdl.

Af den ikke ubetydelige formue, hospitalet havde samlet, især ved realiseringen af jordegods, var størsteparten udlånt, således i 1787 var Den grevelige Schackenborgske administration noteret for 15.100 rdl., mens Hans Mahler i Ribe som den mindste af hospitalets daværende debitorer havde lånt 50 rdl.⁵⁾

Hospitalet rådede 1792 over 31 senge; der var ialt 112 lemmer, hvoraf en overvejende part, som disse tal fortæller, ikke opholdt sig inden for stiftelsens mure, men ude i omegnen i deres respektive hjem. Nogle af de udenfor boende modtog kun halv ydelse, $\frac{1}{2}$ portion, der blev udbetalt i penge. Når et hospitalslem døde, tilfaldt dets ejendele hospitalet, der realiserede effekterne ved auktion.

Det middelalderlige præg over hospitalets bygningskompleks må endnu sidst i 1700erne have frembudt betydelige erindringer om det gamle Sor-tebrødrekloster, hvilket også betød, at forfaldet var år for år jævnt fremadskridende, og, at man befandt sig i en, selv efter tidens omstændigheder,

utilfredsstillende bygningstilstand, som krævede årlige restaureringer, uden at helheden derved blev synderligt bedre.

Efter dette lille overblik over hospitalets forhold på omhandlede tidspunkt vil man vel skønne, at forstanderen kunne have nok at tage vare på. Dette afhang selvfølgelig af, hvorledes han - og man - opfattede opgaven. Så meget kan dog straks fastslås, at forstanderens personlige engagering i det daglige arbejde ikke var særlig omfattende. Indtægterne indgik i regelen til de fastsatte terminer, ved nybesættelse af fæstegårdene kom de interesserede parter vel til Ribe og fik sagerne ordnet. Brændsel til hospitalets brug blev, når tiden var inde, leveret af visse gårde i omegnen som landgilde, mest i form af hede-tørv og klyne. Underholdet af lemmer, boende i hospitalet, var ordnet sådan, at den enkelte fik ud-betalt kostpenge, hvorefter man ved egen eller andres hjælp indkøbte naturalierne og tilberedte sin mad ved hospitalets ildsteder.⁶⁾ Kun de i dåre-kisterne anbragte personer blev bispist fra forstan-derens eget køkken mod en betaling af 6 - 8 - 12 sk. daglig for hver. Ussing var ikke helt tilfreds med ordningen og skrev gentagende til direktionen om forhøjelse »eftersom de afsindige spiste så meget«. Ellers gik det efter princippet, at de mest rørige hjalp dem, som ikke kunne klare sig selv. Et problem som rengøring blev rimeligvis holdt inden for det absolut nødtørftige.

Kort efter sin tiltrædelse henvendte Ussing sig til hospitalets direktion, der dannedes af stiftamtman-den og biskoppen, angående lokaleforholdene. »Da lemmerne i hospitalet ikke kan få rum i varme-kamrene om vinteren, men må sidde så nær hver-andre, at den ene ikke kan røre sig for den anden, så

giver jeg mig den underdanige frihed at gøre følgende forslag: I det ene varmekammer er ingen senge, hvor den største del sidder i varmen om dagen og ligger i deres senge udi hospitalet om natten, som de finder sig vel med og har altid været således. I det andet kammer bag alteret (i hospitalskirken) kan der ikke være over 4 a 5 lemmer, fordi der er en 6 sengesteder, som betager rummet. Måtte nu 2de af disse sengesteder tages bort, da der er ledige sengesteder udi hospitalet, kunne der blive en stor del rum mere, så alle lemmerne kunne sidde i varmen om vinteren. De 4 senge, som bliver tilbage i kammeret bag alteret, kunne være for de 2de afsindige, som nu ere derinde og ligger der, og for 2de andre lemmer, som kunne behøve at være for sig selv. Og da skorstenen i kammeret bag alteret ikke vil trække uden med nordlige vinde, kunne den ved denne lejlighed flyttes og sættes midt i kammeret, hvor ommeldte sengesteder borttages, som måske kunne hjælpe, at den trak bedre.«⁷) Dette bevilgedes.

1787 indgav Ussing en klage »at en meget ond, men især højstfarlig skik tid efter anden har taget overhånd her i hospitalet, bestående derudi, at en og anden af hosp.' lemmer end og om aftenen og mod natten fører ild fra skorstenen i lerpotter, på potteskår og andet upasseligt og benytter sig af samme, dels i vinduet, dels på deres træstole og dels på de derværende kirkestole med andre farlige steder enten til at koge eller varme deres mad eller tedrik eller sig selv ved.« Ussing havde ellers tilladt lemmerne uindskrænket tilladelse til at bruge varmekamrene, hvor de måtte bruge så meget ildebrændsel, de lystede.

1793. »Det afsindige menneske Anna Lunde af

Faaborg, som efter resol. af 11. pass., skulle på prøve modtages i Riber hosp., blev i går bragt hertil; uagtet hun blev ført af to mænd, ankom hun dog med begge hænder bundne til vognen. Sidst er den 5te nat efter hverandre, at hosp.-lemmerne ingen nattero har kunnet nyde formedelst hendes uregerlighed med vedvarende skrig og alarm.« Siden blev Anna Lunde sendt hjem til Faaborg, og der tillagdes hende en portion af 4 stk. daglig fra hospitalet.

Det kan egentlig ikke undre, at Niels Ussing kunne have nødig nu og da at rette opmærksomheden mod den verden, der lå uden for hospitalets noget forstemmende miljø. Desuden blev der jo i tiden op mod århundredets slutning fra regeringens side gjort flere forsøg på at fremkalde initiativ til at ophjælpe nationens handel og industri. Heriblandt tænktes også på at gøre landet i højere grad selvforsynende med tobak.

Efter ansøgning fik Ussing, ifl. resolution af 6. marts 1780, direktionens tilladelse til at indrette en tobaksfabrik i hospitalet, hvis rummelige lofter toges i brug til formålet.⁸⁾ Ikke nok med det, men Ussing fik samtidig lejlighed til at udnytte, ganske vist mod betaling, den arbejdskraft, hospitalslemmerne i højere eller mindre grad kunne repræsentere. I en indberetning, dateret 15. okt. 1792, til en nedsat kommission for hospitalsvæsenet i Ribe stift, giver Ussing forskellige oplysninger om sin tobaksfabrik og -avl. Han havde ved denne virksomhed beskæftiget om sommeren 80 a 100 personer, om vinteren 30 a 40, gamle og unge. »Men i 1787 så jeg mig meget ugerne og med store tab nødt til ganske at ophæve tobaksplantagen, som består af 12-16-20 tdr. land, såsom det ved 10 års erfaring og ingen i den tid sparet bekostning, møje, samt

alle de måder, jeg til fordel kunne opfinde, overbevisende befandt, at tobaksavlen her ved byen, formedelst de over herværende flade land bestandig herskende skarpe vinde med ofte indfaldende tåge og *hav-sue*, at tobaksavlen her ved stedet ikke med fordel kan drives.« Ussing havde de sidste 4 år drevet sin fabrik med tobak fra Fredericia-plantagerne. For tiden, her febr. 1791, beskæftigede han 10 arbejdsføre personer samt 15 børn og unge, deriblandt 2 hospitalslemmer. Arbejderne beskæftigedes hele året rundt, hvis ikke i fabrikken, da ved et forrige år til forsøg anlagt garveri eller ved frøbehandling eller avls- og anden bedrift. Lønnen var efter flid og dygtighed. 1 arbejder tjente daglig 3 mark, 5 havde 2 mark i dagløn og de lavest lønnede nød fra 6 til 3 skilling daglig.

Forøvrigt mente Ussing, at han nok kunne beskæftige nogle gange flere, hvis afsætningen havde været mere sikker. »Men så længe fremmede tobakker, hvorover i så mange år med føje, men dog uden ændring, har været lamenteret, upåtvivlelig af skippere på Rømøe, Fanøe og Sønderhou, uden for toldstederne med indviagerende (medhjælpere?) langs søsiden indpraktiseres, hvormed især landprangere og kroemænd på landet i store mængder forsynes - -«, kunne der næppe ventes bedre afsætning.⁹⁾

Som ovenfor nævnt beskæftigede Niels Ussing sig også med andet end tobakken. Det vidner om dristige investeringer, når han 1790 var blevet handelshuset v. d. Berg i Amsterdam 11176 rdl. skyldig og for denne gæld måtte pantsætte en gård i Ribe, et fartøj, »Geduld«, på 4 læster samt sin tobaksfabrik, dvs. dens instrumenter og redskaber, samt endnu 4 tofter i Ribe.¹⁰⁾ Det lykkedes vist kun del-

vis, som det vil ses af det følgende, for Ussing at frigøre sig for sine gældsforpligtelser, skønt han ved handel med stude, ved frøavl samt ved oprettelsen af et garveri stræbte mod at konsolidere sin økonomi.

I denne nok noget spekulationsprægede virksomhed har Ussing rimeligvis følt en vis betryggelse i, at han havde sit forstanderskab ved hospitalet at falde tilbage på, og der kan vist ikke ses bort fra, at også stiftelsens økonomiske midler, som han forvaltede, til tider kunne betyde en vis positiv støtte.

På den anden side var den, ganske vist sanktionerede, sammenblanden af offentlige og Ussings private interesser i 1790erne næppe længer i overensstemmelse med tidens almindelige opfattelse af sådanne spørgsmål. Den ovennævnte kommissionsnedsættelse synes at være et udtryk for, at visse reformer var i vente. Det var, som det næsten kunne forudses, hospitalets jordegods, opmærksomheden var rettet imod. Nogle år forinden havde man, ligesom det jo skete over store dele af Ribe amt, ladet foretage udskiftning af hospitalsgårdenes jorder i de fleste sogne.¹¹⁾ Det næste skridt på reformernes vej ville være at sælge godset, idet man nu mere end ved de to tidligere bortsalg var indstillet på, at gårdenes beboere fik selveje.

Tanken at afhænde hospitalets jordegods syntes Niels Ussing ikke om. Allerede nogle år forinden havde han foreslået direktionen, at man indførte *arvefæste* i henhold til forordningen af 13. maj 1769, men forslaget vandt ikke bifald hos de afgørende myndigheder, i sidste instans Kancelliet. I stedet gennemførtes auktionen 29. okt. og de følgende dage 1792. Der solgtes ialt 212 gårde og huse (boel). Heraf købte Ussing selv 9 gårde og 2 huse,

40 gårde og 14 huse købtes af andre end stedernes beboere, mens det øvrige gods blev købt af beboerne.¹²⁾ Lidt overraskende er det at finde en skrivelse af dato 24.11.1792 fra Ussing til Det kgl. danske Kancelli, hvori han endnu en gang tager til orde for arvefæste. Først fremkommer han med nogle indvendinger mod auktionskonditionerne, nemlig at fremmede købere ikke skulle (tillades) at overtage købt gods, før det blev fæsteledigt, og indtil da skulle køberen svare til den sum, som kunne forrentes med den af godset flydende landgilde ifl. jordebogen osv.

»Ved alt foranstående formenes underdanigst indlysende forklaret, at den her i Ribe i sidste måned holdte auktion over Riber Hosp.' bøndergods så nøje som muligt må vise de højeste revenuer (udbytte), hosp. deraf forsvarlig kunne have, og, at disse endog for enkelte steder er blevet overdrevne . . . At hosp. så aldeles igen skulle forvandle sine ved forfædrenes kloge forsigtighed sammenerhvervede ejendomme og liggende grunde til løse kapitaler, derom haver jeg udi det nr. 3 underdanig anlagte pro memoria ytret min betænkelighed — såvel i det publiques som det private haves eksempler nok på, at det pant, som til en tid af alle kendere har været ansete tilstrækkelige nok, ja, i værdi langt at have overgået de derpå lånte kapitaler, til en anden tid ikke har kunnet indbringe kapitalerne, og hvad deraf er tabt er evigt tabt og borte. Langt anderledes forholder det sig med at eje jordegods; lad end bøndergodset af og til formedelst indtræffende tilfælde for en tid ikke rigtig kunne svare sine revenuer, en anden tid kan ventes, da de til rette tide kan indkomme tillige med alt det udestående (således var der indkommet mange restan-

cer, siden Ussing overtog embedet. De pågældende var endog nu velhavende bønder).

I stedet for, at hospitalets bønder betalte den ved auktionen fastsatte købesum, foreslog Ussing, at de skulle gives arvefæste »så længe verden står«. Der skulle som »evig bestemt« svares en årlig afgift af 4% af den sum, fæsterne selv eller fremmede havde købt gården til.

Ved indfæstning skulle fæsteren betale 1 års ekstra ydelse til hosp. i indfæstning mod at få arvefæsteskode.

Herudover skulle arvefæsteren intet yde til hosp. eller dets betjente, altså heller intet hoveri.

Arvefæsterne skulle have lov at sælge og pantsætte deres gårde, dog skulle ydelsen til hosp. altid indføres som 1. prioritet.

Arvefæsterne skulle have lov i h. t. forordningen af 13. maj 1769 selv at bestemme, hvorledes der ved deres død skulle forholdes med ejendommen.

Arvefæsteren skulle have lov at dele ejendommen, dog kun med forstanderens forevidende.

Fæsteafgiften måtte aldrig forhøjes. Hospitalet skulle beholde sin herlighed af sigt og sagefald samt skifterettighed.¹³⁾

For at give forslaget vægt over for myndighederne havde Ussing vedlagt en liste over bønder på hospitalsgodset, der *ønskede* at modtage arvefæste på disse betingelser. »Hvilken lykke og glæde, foruden så stor forøgelse af og med så aldeles tryk sikkerhed for de midler, der alene ere henlagte til krøblinge samt gamle svage menneskers underholdning og vederkvægelse tillige at have lejlighed at gøre over 200 bønderfamilier så lykkelige, som de i deres stand bør ønske sig...«

Man kunne spørge, hvad Niels Ussing egentlig

havde tænkt sig at opnå med denne henvendelse til Kancelliet uden om sin direktion. Det vidner om en svigtende realitetssans, hvis han måske havde forestillet sig, det gik så let at bringe Kancelliet på andre tanker, navnlig da efter, at auktionen var holdt. Nærmere beset var den sikkerhed for hospitalets interesser, som den 4 % årlige afgift skulle betyde, jo ingenlunde overbevisende, idet man ved at kapitalisere godsindtægten havde forladt den konjunkturfaste ydelse, der var landgildens fornemste fortrin. Selv om man i 1792 havde kunnet forudse udviklingen frem til 1813, statsbankerotten, der naturligvis fik følger for hospitalets økonomiske status, ville arvefæsteforslagets gennemførelse næppe have kunnet redde ret meget.

Bøndergodsets salg, der selvfølgelig gennemførtes, kunne ikke undgå at berøre forstanderens indtægt, hvilket nok også kunne motivere Niels Ussings standpunkt. Før 1792 opgjorde han sine årlige indtægter således:

- 1) I vis løn af rede penge årlig ialt 246 rdl.
- 2) Fri bolig med have og toft.
- 3) Øvrige til tjenesten liggende ejendomme med fuld hoveri, nemlig
 - a) Sct. Jørgens eller Kloster mark i Ribe
bys mark, norden byen htk. 6-5-1-1
 - b) Eng i samme mark htk. 0-5-0-2
 - c) En toft i Ribe by ind til forstanderens
bolig htk. 4-3-1-0
 - d) Store og Lille Munkeeng i Nr. Farups
enge htk. 3-5-3-1
 - e) Thue eng i bem. enge samt 2 agre i
Tandrup enge..... htk. 0-5-3-1
 - f) Et stykke eng i Sdr. Farup enge htk. 0-0-3-1
 - g) Korntienden af Lustrup by med Lu-
strup mølle og dal.

af hvilke foranførte ejendomme forstanderen afgiver årlig 130 rdl. til hosp.'kasse.

- 4) Indsvinding årlig af hosp.' korn, rug 3 tdr. 2 skp., byg 4 tdr., havre 7 skp., som i tilfælde, at kornet efter kapitelstaksten betids i vinteren har været at sælge, kan profiteres.
Desuden $\frac{1}{4}$ skp. opmål (beregnet svind ved opmålingen) pr. tønne på hosp.' landgildekorn, der kan beløbe sig til: rug 3 tdr. 6 skp., byg 4 tdr. 3 skp., havre 2 tdr.
- 5) Skifterettighed på godset samt $\frac{1}{10}$ af indfæstningen foruden skrivpenge for fæstebrevene.
- 6) Foruden ovenmeldte hoveri til at drive tjeneestens hele avling, endnu af det af godset, som i Riberhus og Lustrup birker samt i Jernved sg. er beliggende, ialt 52 ægter a 1 dags rejse, item 50 til 60 læs brændsel frit hjemkørt af moserne, og så den agreement ved lejlighed af rejser på godset, uden nogen besvær for bønderne at have fri befordringskab i adskillige egne af amtet tillige i particulære affærer.
Til disse indtægter og fordele berettiger mig dels de for min betjening approberede hospitalets årlige regnskaber, dels min bestalling, der tilstår mig at nyde den løn og indkomst af hosp., som dets forstandere tidligere har haft.
- 7) Endelig har jeg af tjenesten ikke alene den fordel, at kan logere min svigermoder i de for hende, skønt på min bekostning indrettede værelser, men endog den mig højst vigtige bekvemmelighed at have fornøden lejlighed, efter ligeledes selv at have bekostet indretningen for min tobaks fabriques drift på hosp.' lofter.«¹⁴⁾

Ialt havde Ussing efter sin formening i årlig løn 1331 rdl. Dette svarer efter årets kapitelstakst¹⁵⁾ til værdien af 250 tdr. rug, en indkomst vel så nogenlunde på højde med biskoppens i Ribe. Det var dog klart, at Ussing i den foreliggende situation, da han kunne forvente en nyordning, ikke har gjort tallene for små.

Efter 1792 vor forstanderens løn selvsagt blevet mindre, idet mange af de ovennævnte indtægtskilder forsvandt. Tilmed fik han 1794 at vide, at man påtænkte at forhøje hans afgift af jorderne fra 130 til 150 rdl. Han henviste til at afgiften siden i hvert fald 1754 havde været de 130 rdl., hvori han vel mente at have et godt argument for, at det skulle blive ved dette beløb. At tiderne og konjunkturerne havde forandret sig, og at de forskellige reformer stod i forbindelse med denne kendsgerning, synes Ussing ikke at kunne akceptere. En lønforringelse under opadgåede konjunkturer kunne se mærkeligt ud, men dette var dog ikke her det egentlige problem, idet man snarere havde indset, at hospitalsforstanderens løn i almindelighed var for høj. Ussing gav udtryk for sin bekymring i en skrivelse af 4. novbr. 1794: »Meget betænkelig og tvivlsom ere mine omstændigheder blevne ved Riber hosp.' bøndergodsbesalg, og mere ubehagelig vil min skæbne befrygtelig blive, om mig ikke tilstås tilstrækkelig skadesløs vederlag for den afgang i mine indkomster mig derved er tilflydt.«¹⁶⁾

Til den tidligere forstanders enke, der som nævnt var Ussings svigermoder, skulle han i årlig pension svare 200 rdl., græsning til 2 køer samt 20 læs klyne. Hun boede i hospitalet, og familieforholdet har formodentlig gjort pensionsbyrden lettere for Ussing,

men iøvrigt synes 1790erne at have bragt ham flere økonomiske vanskeligheder og skuffelser.¹⁷⁾ 17. marts 1798 klagede ham over at have måttet stå i ikke ubetydelige forskud til hospitalet. »Min svigermoders understøttelse har jeg alene at takke for, at jeg var i stand til at tilvejebringe disse forskud, uden hvilke det ville være mig platt umulig . . . men som hun nu krymper sig ved længere på den måde at assistere mig«, så ønskede Ussing nu, så vidt ses, at nogle af hospitalets midler blev frigjort og stillet til hans rådighed i administrationen. Men dette skete dog vist ikke. Sandsynligvis har direktionen fulgt Ussings virksomhed uden for hospitalet med opmærksomhed, og det, man her havde set, kunne ikke begrunde en imødekommelse af hans ønske om at få friere hænder i sin forvaltning af stiftelsens penge. Ganske vist havde hans svigermoder tilbudt sin kaution. Hun ejede en gård i byen plus forskellige mobilier. »Desuden købte hun på den auktion, jeg for et års tid siden uheldig måtte lade holde, for over 1300 rdl., som hun endnu ejer. . .«

I spredte træk finder man i de gamle papirer vidnesbyrd om, at Niels Ussings administration har været præget af en vis løshed. Men dette var som bekendt ikke noget særsyn på den tid. Forinden auktionen 1792 skulle der udfærdiges en jordebog over godset, og Ussing måtte erkende, at han var »i uvished om adskilligt«, indtil fæsterne havde forevist deres fæstebreve. Der var bl. a. tale om 17 fæstere, der enten ingen breve havde fået udstedt eller i nogle tilfælde ikke fået brevene tinglæst. I 37 tilfælde havde enker giftet sig igen, uden at der var udstedt forandring i fæstebrevene. Da forstanderen jo havde en vis indtægt ved at udstede fæstebreve, skyldtes hans efterladenhed sikkert for stor travl-

hed og for mange jern i ilden. Og det må siges til Ussings ros, at sagerne bragtes i tilfredsstillende orden inden auktionen.

9. februar 1789 skrev direktionen, stiftamtmand Urne og biskop Middelboe, at Ussing endnu ikke efter 2 erindringer af 7. juni og 13. novb. havde indleveret de 2 sidste års regnskaber, henholdsvis til 1.5.1787 og 1.5.1788. »Såsom ingen embedspligter eller legemes svaghed have hindret Dem i regnskabernes promte aflæggelse«, dikteres Ussing nu en mulkt af 2 rdl. pr. md., der ville være at føre regnskabet til indtægt.¹⁸⁾

Heller ikke heri må ses noget egentlig sensationelt. Tiden kunne opvise en tolerance i sådanne regnskabssager, som grænsede til det rent uforsvarlige, når det drejede sig om offentlige midler. Hertil svarede en vis sendrægtighed hos regeringen med at træffe og meddele en afgørelse. Det ser således ud til, at Ussing først ved kgl. befaling af 23. sept. 1796, efter 4 års venten, fik tillagt en godtgørelse for tab af indtægt ved bøndergodsets salg.

Efter århundredskiftet fulgte en tid, hvis problemer, krigsuroligheder og finansernes sammenbrud, selvsagt også nåede Ribe hospital. Når stiftelsen uden det jordegods, hvorpå dens eksistens i sin tid klogeligt var blevet funderet, ikke ramtes helt så slemt ved bankerotten 1813, som det kunne forventes, var det for det første, fordi de obligationer, som i sin tid formentlig udstedtes af køberne, stort set ikke blev nedskrevet i nominel værdi, da de var udstedt allerede 1792. Dog kunne der vel være tale om tab på de allerede udbetalte dele af salgssummen. En anden stabil indtægt var de kirketiender, som man endnu havde i behold.

Så vidt man kan se, havde Ussing allerede fra o.

1795 afviklet sine forskellige foretagender, der næppe havde bragt ham noget virkeligt udbytte, men tværtimod må antages at være grunden til, at hans sidste år som hospitalsforstander blev økonomisk besværlige. Hans sidste regnskabsaflæggele er fra 1819.

Ved decessionen af regnskabet for 1819 fandtes Ussing at være hospitalet skyldig 2378 rdl. rede sølv og 406 rbdrl. sølv. Og med dette beklagelige resultat synes han at have afgivet ledelsen, frivilligt eller ej. Det blev hans svigersøn, gæstgiver Peder Ramsing i Ribe, der kom til at klare den konstaterede gæld, idet han dog samtidig blev konstitueret som hospitalsforstander. Ramsing tilbød at afvikle gælden på følgende måde:

I næste års regnskab at føre til indtægt 72 rdl. r. s. og 6 rbdrl. Af de tilbageblevne 1800 rdl. r. s. og 200 rbdrl. ville han i juni termin 1821 betale 200 rdl. r. s. og det følgende år 300 rdl. r. s. For de resterende 1500 rdl. udstedtes en obligation i gården Grønne-gade nr. 318 med 1. prioritet. Det oplystes ved denne aftale, at en auktion over »endel min svigerfaders effekter til afdrag på hans gæld« havde indbragt 505 rdl. r. s. og 200 rbdrl., som altså havde kunnet fradrages ovennævnte beløb.¹⁹⁾

Alt i alt en økonomisk ynkværdig afslutning på Niels Ussings næsten halvhundredårige forstanderskab og en tilsyneladende anstrengt start for Peder Ramsing, der 1820 efter ansøgning fik anvist 800 rbdrl. af hospitalets midler »for at kunne bestride R. H.' forestående udgifter i tilstundende 3. kvartal.«

Ud fra samtidens betragtning kunne omstændighederne ved forstanderskiftet o. 1820 næppe give anledning til moralsk fordømmelse blandt byens bor-

gerskab og mindst hos direktionen, biskop Hjort og stiftamtmand Koefoed, der omtrent samtidig begge ved deres død efterlod sig stærkt angrebne eller helt tomte offentlige kasser.²⁰⁾

NOTER OG HENVISNINGER.

1) F.R.A. VII bd., 347 ff. Saml. Jydske Samlinger VIII bd., 79. 2) Ribe hosp.' arkiv. Div. dok. 1518/1778. 3) De hosp. tillagte tiender var: Gaverslund sogn, Vejle amt, Næsborg sg., Aarre sg., Vejrup sg., Starup sg., Grimstrup sg., Lustrup by, Henne sg. og Lønne sg. 4) Om denne »sandtold«, der gennem lange tider opførtes i hosp.' regnskaber som 2 dlr.s indtægt, herskede der omkring 1818 nogen uvished. Den skulle svares af Fanø, men det har formodentlig været besværligt at få beløbet indkrævet, hvorfor hospitalsforst. har foretrukket selv at betale de 2 dlr. Ved nævnte tid, da det var blevet knappere med pengene, har forst. igen forlangt afgiften betalt. Birkedommeren på øen måtte spørge om en nærmere forklaring, og forstanderen svarede, at ifl. et kgl. brev af 1578 skulle fiskerne på Fanø årlig betale 2 dlr. til Ribe hosp., men pengene var ganske vist ikke blevet opkrævet i en årrække. 5) R. hosp.' ark. Kopibøger 1776 ff. 6) sst. 7) Resol. og breve 1673/1776. 8) Kopibøger. 9) sst. 10) Smith og Hermansen: Ribe Bys Hist. 1730-1820, 110. 11) Kopibøger. 12) sst. 13) sst. 14) sst. 15) Efter kapitelstaksten i Århus stift. 16) Kopibøger. 17) Ribe Bys Hist. 1730/1820, 111. 18) Resol. o. br. 1777/1817. 19) Resol. o. br. 1818/42. 20) F.R.A. 1906 og 1919 ff.
